



ماه صفر

ماه صفر دومین ماه قمری است. ماه صفر اعمال مشترک و مخصوصی (مانند نماز، روزه، دعا و خواندن زیارت اربعین) دارد.

فهرست مندرجات

- ۱ - نام‌گذاری ماه صفر
- ۲ - نحوست ماه صفر
- ۳ - اعمال مشترک ماه صفر
- ۴ - اعمال مستحبی ماه صفر
- ۵ - اعمال دیگر
- ۶ - زیارت اربعین
- ۶.۱ - بخش اول دعا
- ۷ - بخش دوم دعا
- ۸ - بخش سوم دعا
- ۹ - پانویس
- ۱۰ - منبع

نام‌گذاری ماه صفر

ماه صفر دومین ماه قمری است که برای نام‌گذاری آن دو دلیل ذکر می‌شود:
نخست این‌که از صُفْرَة به معنای زردی گرفته شده؛ زیرا زمان انتخاب نام با فصل پاییز و زرد شدن برگ درختان مقارن بوده است.
دلیل دوم این‌که از صِفر به معنای خالی گرفته شده است؛ چراکه با پایان یافتن ماه‌های حرام (رجب، ذی‌القعدة، ذی‌الحجه و محرم) قبایل بار دیگر وارد جنگ می‌شدند و شهرها خالی می‌شد.

نحوست ماه صفر

معروف است که صفر ماهی منحوس است. در چرای منحوس بودن ماه صفر دلایلی از جمله رحلت پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)، شهادت امام حسن (علیه‌السلام) و امام رضا (علیه‌السلام) در این ماه را ذکر می‌کنند. همچنین ابتدای ماه صفر با ورود کاروان اسرا به شهر شام مصادف است و نیز آغاز جنگ صفین در نخستین روز صفر بوده است.
در برخی روایات اسلامی آمده است که مسلمانان از انجام کارهای مهم در ماه صفر، پرهیز و برای دفع آفات و بلاهای این ماه بسیار صدقه دهند. به همین دلیل مسلمانان از این ماه به عنوان ماهی نحس و بدیمن یاد می‌کنند؛ چراکه در این ماه وحی قطع می‌شود.
حضرت علی (علیه‌السلام) در این مورد فرموده است: با رحلت پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) چیزی قطع شد که با فوت هیچ احدی قطع نشد. در برخی روایات، روزهای اول، دهم و بیستم ماه صفر از ایام نحس شمرده و از سفرکردن در این روزها نهی شده است.
[۱] بحرانی، یوسف، الحقائق الناصرة، ج ۱، ص ۴۰.

اعمال مشترک ماه صفر

ماه صفر اعمالی دارد که عبارت‌اند از:
اعمال مشترک اول هر ماه در ابتدای ماه صفر نیز قابل توجه است؛ از جمله:
در زمان دیدن هلال خواندن **دعای هلال** وارد شده است. حداقل آن است که سه مرتبه بگوید: «اللَّهُ أَكْبَرُ» و سه مرتبه «لا إله إلا الله» و سپس بگوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ شَهْرَ كَذَا وَجَاءَ بِشَهْرٍ كَذَا» بهترین دعای زمان رؤیت هلال، دعای چهل و سوم صحیفه سجادیه است.
خواندن هفت مرتبه سوره «حمد». از اموری که بر آن تأکید شده، سه روز روزه گرفتن در هر ماه است. مرحوم علامه مجلسی در زاد المعاد می‌گوید: مطابق مشهور، این سه روز، پنجشنبه اول ماه و پنجشنبه آخر ماه و چهارشنبه اول از دهه وسط ماه است.
[۲] مجلسی، محمدباقر، زادالمعاد، ج ۱، ص ۲۸۱.

خواندن نماز در شب و روز اول ماه صفر بدین‌گونه است:
دو رکعت نماز به جا آورد، به این نحو که: در هر رکعت پس از سوره حمد، سوره انعام را بخواند؛ سپس از خداوند متعال بخواهد که او را از هر ترسی و هر دردی ایمن گرداند.
خواندن نماز اول ماه که آن دو رکعت است، در رکعت اول بعد از حمد، سی مرتبه سوره توحید و در رکعت دوم بعد از حمد، سی مرتبه سوره قدر بخواند و بعد از نماز صدقه‌ای در راه خدا بدهد، هر کس چنین کند، سلامت خود را در آن ماه از خداوند متعال گرفته است.

اعمال مستحبی ماه صفر

درباره اعمال مستحبی که در ماه صفر ذکر شده، اهم آن‌ها خواندن دعا، تلاوت قرآن، اقامه نماز و روزه‌داری است.
دعای ویژه ماه صفر نیز از محدث بزرگ مرحوم «فیض کاشانی» نقل شده که مستحب است هر روز ۱۰ مرتبه فرانت شود: «یا شَدِيدَ الْقُوَى وَیا شَدِيدَ الْمَجَالِ یا عَزِيزُ یا عَزِيزُ یا عَزِيزُ ذَلَّتْ يَعْظَمِيكَ جَمِيعُ خَلْقِكَ فَآكُفِنِي سَرَّ خَلْقِكَ يا مُحْسِنُ يا مُجِيبُ يا مُنْعِمُ يا مُفْضِلُ يا لا إِلَهَ إِلا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَتَجَنَّبَاهُ مِنَ الْعَمِيٍّ وَكَذَلِكَ نُجَيُّ الْمُؤْمِنِينَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ؛ ای سخت نیروی ای سخت عقوبت! ای عزیز! ای عزیز! ای عزیز! در برابر عظمت تو همه آفریدگانت خوار شدند؛ پس کفایت کن از من **شرِ خَلقت** را. ای نیکو ده! ای زیبایی بخش! ای نعمت بخش! ای فروز بخش! ای که معبودی جز تو نیست! منزهی تو و من از ستم کاران هستم. پس دعای او (یونس) را **اجابت** کردیم و از اندوه نجاتش دادیم و این چنین نجات دهیم **مؤمنان** را و درود خدا بر محمد و آل پاک و پاکیزه اش».

[۲] قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان، ص ۲۹۳.

اعمال دیگر

سید بن طاووس در کتاب اقبال الاعمال نیز اعمالی را برای ماه صفر ذکر کرده که به شرح ذیل است:

در روز سوم ماه صفر، دو رکعت نماز بخوان که در رکعت اول سوره حمد و سوره فتح و در رکعت دوم سوره حمد و سوره توحید قرائت شود و پس از سلام نماز، صد بار **صلوات** بفرست و صد بار **آل ابي سفيان** را لعنت کن و صد مرتبه **استغفار** نما و آن گاه **حاجت** خویش را از خداوند بخواه.

در روز **اربعین** زیارت امام حسین (علیه السلام) **مستحب** است و مورد تأکید قرار گرفته.

در روایتی که **شیخ طوسی** از **امام حسن عسکری (علیه السلام)** نقل کرده، چنین آمده است: نشانه های **مؤمن** پنج چیز است: به جای آوردن ۵۱ رکعت نماز (۱۷ رکعت نماز واجب و ۳۴ رکعت نافله)؛ خواندن زیارت **اربعین امام حسین (علیه السلام)**؛ **انگشتر** را بر دست راست نهادن؛ پیشانی را هنگام سجده بر خاک گذاردن و «بسم الله الرحمن الرحيم» را در نماز بلند گفتن.

[۴] حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۷۳.

[۵] شیخ طوسی، محمد بن حسن، مصباح المتعجد، ص ۷۸۷-۷۸۸.

زیارت اربعین

زیارت امام حسین (علیه السلام) در بیستم صفر؛ اربعین شهادت آن حضرت **مستحب مؤکد** است.

[۶] شیخ طوسی، محمد بن حسن، مصباح المتعجد، ص ۷۸۷-۷۸۸.

[۷] مشهدی، محمد بن جعفر، المزار الکبیر، ص ۳۵۲.

متن زیارت چنین است:

← بخش اول دعا

«السَّلَامُ عَلَيَّ وَوَلِيِّ اللَّهِ وَحَبِيبِهِ السَّلَامُ عَلَيَّ خَلِيلِ اللَّهِ وَتَحِيَّهِ السَّلَامُ عَلَيَّ صَفِيِّ اللَّهِ وَابْنِ صَفِيَّهِ السَّلَامُ عَلَيَّ الْخُسَيْنِ الْمَطْلُومِ الشَّهِيدِ السَّلَامُ عَلَيَّ أَسِيرِ الْكُرْبَاتِ وَ قَبِيلِ الْعَبْرَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّهُ وَلِيُّكَ وَابْنُ صَفِيَّتِكَ وَابْنُ صَفِيَّتِكَ الْفَائِزُ بِكَرَامَتِكَ أَكْرَمَتَهُ بِالشَّهَادَةِ وَ حُبُّونَهُ بِالسَّعَادَةِ وَ اجْتِنَابَهُ بِطَيْبِ الْوِلَادَةِ وَ جَعَلْتَهُ سَيِّدًا مِنَ السَّادَةِ وَ قَائِدًا مِنَ الْقَادَةِ وَ دَائِدًا مِنَ الدَّادَةِ وَ أَعْطَيْتَهُ مَوَارِيثَ الْأَنْبِيَاءِ وَ جَعَلْتَهُ حُجَّةً عَلَيَّ خَلْقِكَ مِنَ الْأَوْصِيَاءِ فَاعْبُدْ فِي الدُّعَاءِ وَ مَنِّحِ النَّصْحَ وَ بَدَلْ مُؤَجَّتَهُ فَيْكَ لِيَسْتَنْفِذَ عِبَادَكَ مِنَ الْجَهَالَةِ وَ حَيْرَةِ الضَّلَالَةِ وَ قَدْ تَوَازَرَ عَلَيْهِ مِنْ غَرْتِهِ الدُّنْيَا وَ بَاعَ حُطَّةَ يَلَاذُلِ الْأَذَى وَ شَرَىٰ أُجْرَتَهُ بِالثَّمَنِ الْأَوْكَسِ وَ تَعَطَّرَسَ وَ تَرَدَّى فِي هَوَاهُ وَ اسْتَخَطَكَ وَ اسْتَخَطَ تَيْبِكَ؛

سلام بر ولی خدا و حبیبش، سلام بر دوست خدا و نجیبش، سلام بر بنده برگزیده خدا و فرزند برگزیده اش، سلام بر حسین مظلوم شهید، سلام بر آن دچار گرفتاری ها و کشته اشک ها، خدایا! من گواهی می دهم که حسین ولی تو و فرزند ولی تو، و فرزند برگزیده توست. حسینی که به کرامت رسیده، او را به **شهادت** گرامی داشتی، و به خوشبختی اختصاص دادی، و به پاکي ولادت برگزیدی، و او را آقایی از آقایان، و پیش روی از پیش رویان، و مدافعی از مدافعان **حق** قرار دادی، و میراث های **پیامبران** را به او عطا فرمودی، و او را از میان جانشینان **حجت** بر بندگانت قرار دادی، و در دعوتش جای عذری باقی نگذاشت، و از خیرخواهی دریغ نوزیدی، و جانش را در راه تو بذل کرد، تا بندگانت را از **جهالت** و سرگردانی **گمراهی** برهاند؛ درحالی که بر علیه او به کمک هم برخاستند، کسانی که **دنیا** مغرورشان کرد، و بهره واقعی خود را به فرومایه تر و پست تر چیز فروختند، و و آخرتشان را به کمترین بها به گردونه فروش گذاشتند، **تکبر** کردند و خود را در دامن هوای نفس انداختند، تو را و پیامبرت را به **خشم** آوردند.

بخش دوم دعا

«وَ اطَّاعَ مِنْ عِبَادِكَ أَهْلَ الشَّقَاقِ وَ التِّفَاقِ وَ حَمَلَةَ الْأَوْزَارِ الْمُسْتَوْجِبِينَ النَّارَ لِلنَّارِ] فَجَاهَدَهُمْ فَيْكَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا حَتَّى سَفِكَ فِي طَاعَتِكَ دَمَهُ وَ اسْتَبِيحَ حَرِيمَهُ اللَّهُمَّ فَالْعَنُتُمْ لِعْنَا وَبِيلا وَ عَذِبُهُمْ عَذَابًا لِيَمَّا السَّلَامُ عَلَيَّ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيَّ يَا ابْنَ سَيِّدِ الْأَوْصِيَاءِ أَشْهَدُ أَنَّكَ أَمِينُ اللَّهِ وَ ابْنُ أَمِينِهِ عِشْتِ سَعِيدًا وَ مَضَيْتَ حَمِيدًا وَ مِتَّ فَيَقِيدًا مَطْلُومًا شَهِيدًا وَ أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ مُنْجِرٌ مَا وَعَدَكَ وَ مُهْلِكٌ مَنْ خَدَلَكَ وَ مُعَذِّبٌ مَنْ قَتَلَكَ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ وَفِيَتْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَ جَاهَدَتْ فِي سَبِيلِهِ حَتَّى آتَاكَ التِّيغِينَ فَلَغَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَكَ وَ لَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً سَمِعَتْ بِدَيْكَ فَرَضِيَتْ بِهِ؛

و **اطاعت** کردند از میان بندگانت، اهل شکاف افکنی و نفاق و بارکشان **گناهان** سنگین، و سزواران **آتش** را پس با آنان درباره تو صابرانه و به حساب تو **جهاد** کرد، تا در طاعت تو خویش ریخته شد و حريمش **مباح** گشت. خدایا! آنان را لعنت کن لعنتی سنگین، و عذابشان کن عذابی دردناک، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر نوای فرزند سرور جانشینان، شهادت می دهم که تو امین خدا و فرزند امین اوبی، خوشبخت زیستی، و ستوده درگذشتی، و از دنیا رفتی **گم گشته**، و مظلوم و شهید، گواهی می دهم که خدا وفاکننده است. آنچه را به تو وعده داده، و نابدکننده کسانی را که از پارکات دریغ ورزیدند، و عذاب کننده کسانی را که تو را کشتند، و گواهی می دهم که تو به **عهد** خدا وفا کردی و در راهش به به جهاد برخاستی تا مرگ فرا رسید؛ پس خدا لعنت کند کسانی را که تو را کشتند، و به تو **ستم** کردند، و این جریان را شنیدند و به آن خشنود شدند.

بخش سوم دعا

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ إِنِّي وَلِيُّ لِمَنْ وَالَاهُ وَ عَدُوٌّ لِمَنْ عَادَاهُ يَا بَابِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ نُورًا فِي الْأَصْلَابِ الشَّامِخَةِ وَ الْأَرْحَامِ الْمُطَهَّرَةِ [الطَّاهِرَةِ] لَمْ تُجْسِكِ الْجَاهِلِيَّةُ بِأَنْجَاسِهَا وَ لَمْ تُلَبِّسِكِ الْمَذَلِّهَاتُ مِنْ تَبَاطُهَا وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ مِنْ دَعَائِمِ الدِّينِ وَ أَرْكَانِ الْمُسْلِمِينَ وَ مَعْقِلِ الْمُؤْمِنِينَ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ الْإِمَامُ الْبَرُّ التَّقِيُّ الرَّضِيُّ الرَّكِيُّ الْهَادِي الْمُهَيَّبِيُّ وَ أَشْهَدُ أَنَّ الْإِمَامَةَ مِنْ وَلَدِكَ كَلِمَةُ التَّقْوَى وَ أَعْلَامُ الْهُدَى وَ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَ الْحُجَّةُ عَلَيَّ أَهْلِ الدُّنْيَا وَ أَشْهَدُ إِنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ وَ بِأَيِّكُمْ مُؤْمِنٌ بِشَرَائِعِ دِينِي وَ خَوَاتِيمِ عَمَلِي وَ قَلْبِي لِقَلْبِكُمْ سَلِمٌ وَ أَمْرِي لِأَمْرِكُمْ مُتَّبِعٌ وَ نَصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ لَكُمْ فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَا مَعِ عَدُوِّكُمْ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ عَلَيَّ أَرْوَاحِكُمْ وَ أَجْسَادِكُمْ [أَجْسَادِكُمْ] وَ شَاهِدِكُمْ وَ غَائِبِكُمْ وَ ظَاهِرِكُمْ وَ بَاطِنِكُمْ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ؛

خدای من تو را شاهد می گیرم که من دوستم با آنان که او را دوست دارند، و دشمن با آنان که با او دشمن اند، پدر و مادرم فدایت ای فرزند رسول خدا! گواهی می دهم که تو در صلب های بلندمرتبه و رحم های پاک نوری بودی، جاهلیت با ناپاکی های تو را آلوده نکرد، و از جامه های تیره و تارش به تو نپوشاند، و گواهی می دهم که تو از ستون های **دین**، و پایه های **مسلمانان**، و پناهگاه مردم مؤمنی، و گواهی می دهم که پیشوای نیکوکار، با **تقوا**، راضی به مقدرات حق، پاکیزه، هدایت کننده، و هدایت شده ای، و گواهی می دهم که **امامان** از فرزندان، اصل **تقوا**، و نشانه های **هدایت**، و دستگیره محکم، و حجت بر اهل **دنیا** هستند و گواهی می دهم که من به **یقین مؤمن** به شما ایم، و به بازگشتن یقین دارم، براساس قوانین دینم، و عواقب عملم، و قیلم با قلبتان در در **صلح**، و کارم پیرو کارتان، و یاری کام برای شما آماده است، تا خدا به شما **اجازه** دهد؛ پس با شما ایم به با دشمنانتان، دروهای خدا بر شما، و بر **ارواح** و پیکرهایتان، و بر حاضر و غایبتان، و بر ظاهر و باطنتان، آمین ای **پروردگار** جهانیان.

[۸] قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان، ص ۴۶۷.

پانویس

۱. ↑ بحیرانی، یوسف، الحدائق الناضرة، ج ۴، ص ۲۸۱، ص ۴۰.
۲. ↑ مجلسی، محمدباقر، زاد المعاد، ج ۱، ص ۲۸۱، ص ۲۹۳.
۳. ↑ قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان، ص ۲۹۳.
۴. ↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۷۳.
۵. ↑ شیخ طوسی، محمد بن حسن، مصباح المتعبد، ص ۷۸۸-۷۸۷.
۶. ↑ شیخ طوسی، محمد بن حسن، مصباح المتعبد، ص ۷۸۸-۷۸۷.
۷. ↑ مشهدی، محمد بن جعفر، المزار الکبیر، ص ۲۵۲.
۸. ↑ قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان، ص ۴۶۷.

منبع

سایت حوزه نت، برگرفته از مقاله «ماه صفر»، تاریخ بازیابی ۱۳۹۵/۱۱/۲۶.
سایت حوزه نت، برگرفته از مقاله «آداب ماه صفر»، تاریخ بازیابی ۱۳۹۵/۱۱/۲۶.
فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت علیهم السلام، زیر نظر آیت الله محمود هاشمی شاهرودی، ج ۵، ص ۸۷، برگرفته از مقاله ماه صفر.

رده‌های این صفحه : تقویم | ماه های قمری